

Lokalita Bohdanecký rybník – komentář k významu lokality
Mgr. Martin Hanousek (krajinný ekolog), RNDr. Blanka Mikátová (zooložka)
konzultace Ing. Ivan Tláškal (ornitolog)

Autoři byli požádáni Adamem Zárubou, náměstkem primátorky o zpracování krátkého hodnocení lokality z hlediska jejího krajinného a zoologického významu. Komentář si neklade za cíl a ani nemůže popsat lokalitu podrobně. Autoři zde podnikli na přelomu dubna a května 2023 několik návštěv a vyžádali si některá historická data.

Hodnocení lokality:

Bohdanecký rybník se nachází v západní části města při místní čtvrti Svobodné Dvory. Krajina na západ od souvislé zástavby Hradce Králové je velmi intenzivně využívána pro zemědělství, vodní toky zde byly regulovány a pozemky odvodněny, nachází se zde řada silničních staveb. V krajině je minimum ekologicky hodnotnějších prvků a je velký tlak na jejich likvidaci. Například právě ve Svobodných Dvorech byla zastavěna bývalá cihelna zástavbou kolem ulice K Meteoru. Také zátoka v severovýchodní části písničky byla dle dokumentace zavezena chemicky a biologicky inertním materiálem (skrývka zeminy, vyčištěná od zbytků asfaltu apod.). Podle dokumentace byla plánovaná plocha zásypu 2015 m². Zanikla tak část vodní plochy s místem výskytu rostlin a živočichů, včetně druhů zvláště chráněných. Další lokality u Stěžer a Charbuzic jsou pod tlakem zavalení odpady, nebo zastavění. Zanikají tak lokality celé řady živočichů. Dá se říci, že každá **přírodní plocha v této části města má významnou hodnotu a likvidaci biotopů pro živočichy a jakékoliv plochy pro rostliny je třeba hodnotit velmi kriticky.**

Obrázek 1: Bohdanecký rybník

Bohdanecký rybník vznikl těžbou štěrkopísku. Postupně dochází k zazemňování vodní plochy. Ve vodní ploše se nacházejí ostrovy a rozsáhlejší rákosiny. **Lokalita je mimořádně navštěvovaným místem obyvatel Svobodných Dvorů a plní funkci parku.** Je využívána k procházkám, venčení psů, rozdělávání ohnišť atd. Obyvatelé Svobodných Dvorů v tomto nemají žádnou jinou alternativu. Dáváme k úvaze, zda neprověřit možnost nabytí této lokality do veřejného městského majetku výkupem. **Dle našeho názoru by se zde dala skloubit podpora funkce veřejného místa pro rekreaci i ochrana hodnotných přírodních biotopů.**

I přes to, že jsme na lokalitě neprovedli celoroční sledování, tak si dovolíme jednoznačně tvrdit, že **lokalita Bohdanecký rybník si zaslouží ochranu formou registrovaného významného krajinného prvku, pokud by byl na lokalitě proveden systematický průzkum, tak nelze vyloučit i to, že by si lokalita zasloužila ochranu i vyšším stupněm ochrany – např. jako přírodní památka.**

Bohdanecký rybník je především velmi významnou ornitologickou lokalitou a to pro tah i hnízdění především vodních a mokřadních ptáků. Jedná se o jediné místo v Hradci Králové, kde bylo potvrzeno hnízdění hus velkých – dle publikace Ptáci Hradce Králové (Porkert, Hromádka edd. 2021) v letech 2018 a 2019. Přítomnost husy velké v hnízdním období byla zjištěna i v roce 2022 (Nálezová databáze ochrany přírody AOPK ČR). Před tím pravděpodobně žádná data o hnízdění z Hradce Králové nejsou. Jen v roce 1907 jsou zprávy o husách na tahu (viz Ptáci Hradce Králové 2021). Jedinečné hnízdění hus jsme zaznamenali i letos.

Obrázek 2: Hnízdění husy velké na Bohdaneckém rybníku v roce 2023 (foto: Martin Hanousek)

Monitoring ptáků na lokalitě v minulosti prováděl Ivan Tláškal, který nám poskytl data z mapování, který uvádí následující druhy:

- husa velká – úspěšné hnízdění 1 páru v r. 2018 a 2019. Potvrzujeme pozorováním 2023.
- bukáček malý – prokázaný výskyt 2006, 2016, předpokládané hnízdění

- moták pochop – skoro pravidelné hnízdění 1-2 párů. Potvrzujeme výskyt v roce 2023.
- chřástal vodní – výskyt a předpokládané hnízdění 2015 a i dále po tomto roce
- moudivláček lužní – před i po r. 2015 doložené hnízdění 1-2 párů. Potvrzujeme výskyt 2023 viz níže.
- rákosník velký – hnízdní výskyt i po r. 2015
- slavík modráček – výskyt případně hnízdění 1 páru- doklad 2009
- strnad rákosní – velmi významné hnízdiště pro tento druh, kolem roku 2015 zde hnízdilo 3-6 párů.
- další hnízdění běžnějších druhů – lyska černá, labuť velká, rákosník obecný, slavík obecný (patří také do zvláště chráněných druhů)

Mimořádně hodnotné je pak hnízdění rapidně ubývajícího moudivláčka lužního (*Remiz pendulinus*), který je zákonem chráněný jako ohrožený druh, avšak faktické ohrožení je daleko vyšší – v řadě regionů se jedná o druh kriticky ohrožený. Hnízdění na lokalitě udává Ivan Tláškal v roce 2015. Potvrdili jsme hnízdění v roce 2023 viz fotografie níže.

Obrázek 3: Hnízdění moudivláčka lužního (foto Martin Hanousek - 30. 4. 2023)

Provedli jsme základní pozorování obojživelníků – skutečně základní, které by bylo vhodné upřesnit. Pozorovali jsme výskyt ropuchy obecné (*Bufo Bufo*), skokana skřehotavého (*Pelophylax ridibundus*). Lokalita se v tomto ohledu nezdá být mimořádně hodnotná. Avšak, jak uvádíme výše, v této části města je i pro obojživelníky tato plocha jedinečná. V minulosti zde byly zjištěny i další zvláště chráněné druhy obojživelníků: čolek obecný (*Lissotriton vulgaris*), ropucha zelená (*Bufo viridis*), blatnice skvrnitá (*Pelobates fuscus*). Plocha je využívána rybáři a je otázkou do jaké míry právě rybí obsádka ovlivňuje výskyt obojživelníků, včetně výskytu invazních druhů jako je střevlička východní. **Rozhodně pro kvalitu lokality by je zásadní, aby nedocházelo k vypouštění ryb a podpoře (polo)intenzivního rybníčního hospodaření, příkrmování, vysazování ryb apod.**

Obrázek 4: ropucha obecná (17.4.2023 - foto Martin Hanousek)

Nepotvrdili jsme informace o výskytu raka říčního. Avšak výskyt raka říčního (*Astacus astacus*) byl uveden v materiálu „Zdůvodnění zachování písničky u cihelny ve Svobodných Dvorech“ zpracovaného pro okresní úřad v roce 1993. Výskyt nebyl v roce 2002 potvrzen. Z roku 1993 je také uváděn výskyt škeble rybníčné (*Anodonta cygnaea*), pozdějším průzkumem však nebyl potvrzen. Je možné, že podrobnějším průzkumem mohou tyto druhy být potvrzeny. Zaznamenali jsme zde výskyt invazní želvy nádherné. Na lokalitě se vyskytuje i nepůvodní nutrie říční. Oba druhy je žádoucí na lokalitě potlačit.

Obrázek 5: želva nádherná - duben 2023 - foto Martin Hanousek

Lokalita je využívána i významnými druhy ptáků při tahu. Podařilo se nám pozorovat například čírku modrou – dle zákona silně ohrožený druh, dle červeného seznamu kriticky ohrožený druh. V ČR bývá udáván počet hnízdicích párů 60-120.

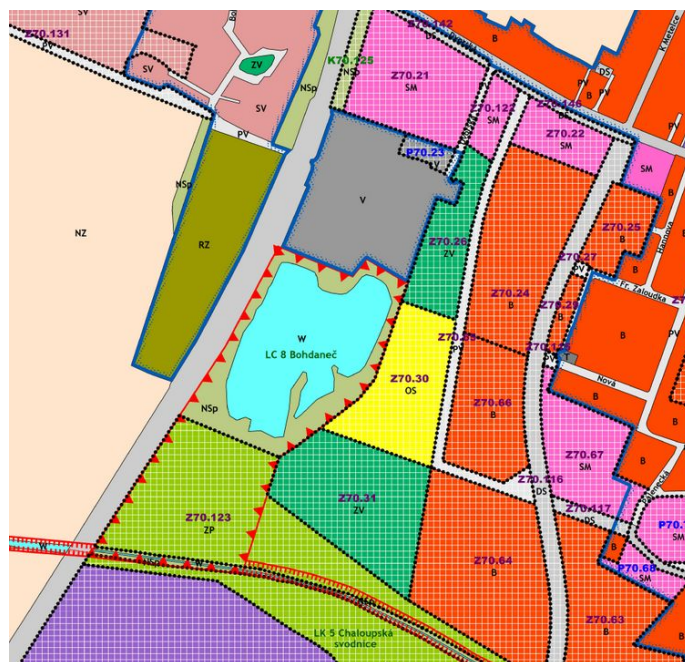

Obrázek 6: čírka modrá na Bohdaneckém rybníku – 17. duben 2023 - foto Martin Hanousek

Mikát (2002) provedl orientační entomologický průzkum. Mezi nalezené zvláště chráněné živočichy, uvedené ve Vyhlášce MŽP ČR č. 395/92 Sb. v kategorii "Ohrožený druh" patří čmeláci rodu *Bombus* (neurčeno do druhu). Celý areál pískovny představuje refugium pro druhy hmyzu s vývojem ve vodním prostředí (vážky), druhy vázané na společenstva vlhkých luk např. modrásek bělopásný (*Aricia eumedon*), jenž dnes ubývá a je proto uveden v Červeném seznamu. Dále jsou to druhy suchých trávníků a úhorů např. vřetenuška obecná (*Zygaena filipendulae*), modrásek tmavohnědý (*Aricia agestis*), mandelinka trnitá (*Hispa atra*), nosatec (*Foucartia squamulata*) a v omezené míře i pro náročnější druhy arborikolní (vázané na dřeviny), k nimž patří vějířník *Pelecotoma fennica*, jenž je v Červeném seznamu řazen v kategorii ohrožený a tesařík *Xylotrechus rusticus*.

Vedle samotné vodní plochy a rákosin je přírodně zajímavé i okolí. Především pak narušované trávníky při JZ vstupu do lokality (cca GPS 50.2162706N, 15.7874261E) a travnaté stráně s rozptýlenými keři. Bohužel intenzivně zemědělsky využívané pozemky jsou velmi blízko samotné nádrže, stejně tak provoz zinkovny a silnice. V ideálním případě by bylo vhodné luční pás kolem nádrže zvětšit.

Návrh nového územního plánu není úplně optimální. Vhodně navrhuje plochu zeleně přírodní Z70.123, která je příležitostí pro lokalitu, pokud by byla řešena jako bezlesá luční plocha. U ploch Z70.26 a Z76.31 veřejné zeleně by chtělo dohlédnout, aby se řešení blížilo přírodnímu řešení ploch. U plochy Z70.30 – OS – plochy sportu by bylo vhodné alespoň západní část řešit jako přírodní zeleň.

Obrázek 7: návrh nového územního plánu

Komise místní samosprávy řešila po vypršení původního povolení v roce 2022 přechodně nepovolený vodu z Bohdaneckého rybníka pro potřeby zavlažování zemědělských pozemků. Aktuálně je odběr vody povolen ještě ve větším množství. Bohdanecký rybník nemá žádný přítok a jeho hladina je dána hladinou podzemní vody. Přírodní hodnota vodní a mokřadní plochy není závislá na stálosti hladiny. Často naopak vysychavé mokřady jsou hodnotnější, než stále plochy s rybí obsádkou. **Při povolení čerpání vody by však u takto přírodně cenné lokality měl jednoznačně předcházet průzkum a zhodnocení dopadů na zde se vyskytující druhy živočichů (případně rostlin).** I nyní se jedná o významný krajinný prvek ze zákona – bez ohledu na způsob vzniku plochy (výklad KÚ KHK, že plocha vzniklá těžbou není VKP je pozoruhodný a dle našeho názoru nesprávný).

Autoři hodnocení si vyžádali od Krajského úřadu i integrovaná povolení pro blízký provoz žárového zinkování společnosti Wiegel Hradec Králové. Věříme, že společnost přistupuje k ochraně životního prostředí zodpovědně, avšak dle povolení má společnost umožněno vypouštět dešťové vody do Bohdaneckého rybníka. Současně společnost nakládá s nebezpečnými látkami. Dle našeho názoru **existuje**

určitá míra nebezpečí, že se tyto nebezpečné látky mohou dostat do Bohdaneckého rybníka a je tak i zdravotním rizikem pro případné čerpání takové vody na zavlažování zeleniny užívané jako potraviny. Za nevhodné vidíme to, že Krajský úřad Královéhradeckého kraje zcela rezignoval na monitoring vypouštěných látek. Je zde tedy hrubě podceněný dohled. Jako rizikové látky se jeví zinek, kadmium, nikl, železo.

Dle našeho pozorování po deštích dochází z areálu zinkovny k vypouštění vod se znaky znečištění viz foto.

Obrázek 8: stopy znečištění z výpusti ze zinkovny

Závěr a doporučení autorů hodnocení a komentáře:

Bohdanecký rybník je významná lokalita pro přírodu i rekreaci obyvatel. Není zcela doceněna. Bylo by vhodné posílit ochranu jejího přírodovědné hodnoty například vyhlášením registrovaného významného krajinného prvku nebo zpracovat podrobnější zoologické a botanické průzkumy a případně požádat o vyhlášení přírodní památky. Bylo by vhodné, pokud by existovala vůle vedení města, aby se město pokusilo získat pozemek do svého vlastnictví a umožnilo tak dlouhodobě zachování lokality pro denní rekreaci obyvatel Svobodných Dvorů, tj. kdy Bohdanecký rybník plní funkci veřejného parku pro tuto čtvrť.

Je třeba v lokalitě provádět eliminaci nepůvodních druhů (želva nádherná apod.) a zabránit vysazování a přikrmování ryb. Extenzivní rybářské využití a lov ryb jsou možné. V lokalitě není vhodné vysazovat dřeviny, naopak výhledově je žádoucí chránit luční porosty výřezem dřevin. Bylo by vhodné zvětšit plochy přírodní zeleně bezprostředně navazující na lokalitu rybníka.

Čerpání vody pro zemědělské účely nepovažujeme za vhodné, naopak je rizikové. Doporučujeme provádět pravidelný monitoring kvality vody se zaměřením na detekci zinku, kadmia, niklu a železa – z vodní nádrže v místě výpusti zinkovny (GPS cca 50.2182761N, 15.7885728E) a to po deštích a dále ze sedimentu a vlastní plochy nádrže.

Literatura:

Mikátová B., Mikát M. & Samková V. 2002: Biologické posouzení na plánované zavezení severní části písničky ve Svobodných Dvorech. Msc., uloženo KÚKHK, 10 pp.

Hejda, R., Farkač, J., & Chobot, K. (2017). Červený Seznam Ohrožených Druhů České Republiky: Bezobratlí: Red List of Threatened Species of Czech Republic: Invertebrates. Příroda, 1-611.